

Aelbert Bouts: Kristus korunovaný trním. Antverpy, Múzeum krásnych umení. Foto Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

ne kultivovaný, výtvarne vybrúsený maliarsky prednes, ladený v strohej chromatike, s dominanciou mäkkej hnedej. Obidve diela spája napokon aj formálne riešenie: maľba je koncipovaná v podobe tonda a osadená do rámu, ktorý dáva vyniknúť rezbárske mu dekoru, tvoriacemu širšie pozadie obrazu. Na druhej strane sú však aj maliarske prvky, ktoré nedovoľujú pripísať autorstvo bardejovského tonda okruhu Boutsovej dielne, resp. jeho nasledovníkom, či niektorému z ďalších nizozemských maliarov tohto obdobia, ba vylučujú akúkoľvek priamejšiu spojitost medzi porovnávanými dielami. Navodzujú skôr voľnejšiu väzbu v polohe inšpiratívneho zdroja. Máme tu na mysli predovšetkým expresívne pôsobiaci vzhľad bolesťou poznačenej tváre bardejovského Krista.

Cieľom neznámeho majstra nebolo ani tak vyjadriť cirkevnú dogmu Krista Trpiteľa, ale skôr tlmočiť jej hlboko citovú obsahovú náplň. Vý-

chodiskom mu musel byť okolitý svet, skutočnosť a jej priame, bezprostredné poznanie. Nemennú ideovú abstrakciu dogmy, stelesnenú v antverpskom Kristovi, musela nahradiť zmyslová skutočnosť pozorovaného, pátos vyplývajúci zo stredovekej pojmovosti, realistický postreh. Výsledkom bola ľudská blízkosť, intimita a pozemská dostupnosť. Kristova tvár sa zbavila idealizovaného, hieratizujúceho výrazu strohej reprezentatívnosti, jeho existencia sa stala postrehnuteľnou. Autor maľby vtisol jeho tvári realistickú pečať a v súlade so svojím zámerom navodil pocit utrpenia pretaveného ľudskou prizmou. Potlačil formálnu transcendentálnosť obrazu a na maximálnu mieru vystupňoval jeho emocionálnu naliehavosť. Evidentné sú aj ďalšie štýlové rozdiely. Napríklad trňová koruna má na bardejovskom obraze podobu akejsi čiapky, spadá hlboko do čela a je špecifická kresbou krátkych trňov, vyrastajúcich vždy po dva či tri z jedného lôžka. Odlišný je aj spôsob stvárnenia vlasov a tvar úst. Kým na Boutsovom obraze sú vlasy štylizované do dvoch vlnitých prameňov na ľavej a troch na pravej strane tváre, vlasy bardejovského Krista sa zatáčajú v kompaktnom celku smerom dovnútra. Ústa majú pretiahnutý tvar, spodná pera nie je tak plne vykrojená. V bardejovskom prostredí to všetko môžeme pokladať za príznaky procesu postupujúcej asimilácie nizozemského maliarskeho prúdenia a zároveň za doklady existencie ďalšieho, spolupodieľajúceho sa prameňa slohového poznania.

Rozdielom zásadnejšieho významu je podľa nášho názoru i to, že ani jeden z Boutsových obrazov tohto typu nemá na čelnej strane nápis. Výjavy s Bolestnou P. Máriou alebo Kristom Trpiteľom sú vždy maľované na pozadí riešenom abstraktne, plošne vymedzenom a priestorovo uzatvorenom. Kristovu hlavu na bardejovskom tonde však pôvodne dopĺňal latinský nápis, rozložený v pravidelnom poloblúku v hornej časti a pravdepodobne i po oboch spodných stranách obrazu. Už v minulom storočí ho Myskovszky pre značné poškodenie nevedel prečítať. Zdá sa, že nápis tvorilo pôvodne päť slov, hoci v súčasnosti sú náznakov zreteľné iba štyri: /VE/RONICA CRISTI OFFER